

Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 22 січня 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 115-116.

https://www.researchgate.net/publication/362906903_VIKORISTANN_A_ZDOROV_AZBEREZUVALNIH_TEHNOLOGIJ_V_OSVITNOMU_PROCESI_ZAKLADIV_VISOI_OSVITI

3. Ментальне здоров'я: виклики та перспективи сьогодення. За загальною редакцією проф. Бойчука Ю. Д. : *Збірник наукових праць*. Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2024. 119 с. <https://dspace.hnpu.edu.ua/bitstreams/5d3bdcc8-25da-4038-8ec2-650b98fa541f/download>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-496-5-102>

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ: РИЗИКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Павлова Валерія Валеріївна

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри педагогічної освіти та соціальної реабілітації,

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Дистанційне навчання стало все більш поширеним у всьому світі загалом, і в Україні зокрема. Збройні конфлікти, пандемії та екологічні катастрофи, мобільний спосіб життя створюють умови, в яких традиційна освіта стає недоступною. В цих умовах особливо важливою стає гнучкість освітніх систем та впровадження інновацій. Оскільки метою дистанційного навчання є надання освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних і інформаційно-комунікаційних технологій за певними освітніми або освітньо-кваліфікаційними рівнями відповідно до державних стандартів освіти, саме тому врахування різноманітних психологічних факторів, які впливають на поведінку, емоційний стан та мислення людини є особливо актуальними.

Мета дослідження – розкриття окремих психолого-педагогічних аспектів, які необхідно враховувати в процесі планування дистанційного навчання. Дистанційному навчанню, що здійснюється з використанням електронних технологій мережі Інтернет, притаманні

характерні психологічні особливості, на які потрібно зважати задля того, щоб реалізувати величезний психолого-педагогічний потенціал дистанційного навчання.

Вивченням особливостей впровадження дистанційного навчання займалися науковці Р.Дж. Адамс, В.Ю. Биков, Ф. Бодендорф, В.В. Вишнівський, Г.І. Гайдук, М.І. Жалдак, П.В. Стефаненко та ін.

На думку О. Зінченка «запорукою ефективності дистанційного навчання є чітке планування діяльності, що враховує не лише формальні показники, а й психологічні особливості учасників процесу» [1].

В. Прибилова виокремлює низку проблем в реалізації дистанційного навчання, з якими стикається вища школа: «відсутність особистого спілкування між суб'єктами освіти, що заважає ефективній соціалізації, низька навчальна мотивація здобувачів, проблеми практичної підготовки студентів, технічні проблеми, наявність комп'ютерного і програмного забезпечення, необхідність фінансових витрат для початкової організації дистанційної освіти» [2].

Організація освітнього процесу, за якої навчання відбувається на відстані за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та передбачає взаємодію викладача та здобувачів освіти без фізичної присутності в аудиторії, тобто конструювання, проектування, організація набуття знань відбувається завдяки комунікаційним процесам, роль комунікації між суб'єктами навчання при дистанційному навчанні дуже важлива.

В процесі дистанційного навчання викладачі стикаються з певними труднощами, зокрема, вони не можуть безпосередньо спостерігати за реакцією здобувачів, що може призводити до неправильного тлумачення зворотного зв'язку, під час Zoom-лекцій порушується повноцінний зоровий контакт, який відіграє важливу роль у координації уваги.

Крім того, складно забезпечити індивідуально-диференційований підхід до навчання, оскільки він має враховувати психологічні особливості кожного здобувача. Це створює виклики для розробки ефективних стратегій, які б відповідали різним навчальним стилям і потребам у віртуальному освітньому середовищі. Тобто, є необхідність у діалогічній взаємодії та зворотному зв'язку між учасниками освітнього процесу, що дозволяє усунути труднощі комунікації та знизити напругу у спілкуванні. Задля покращення комунікацій між учасниками навчального процесу з боку викладача можна організувати робочі групи в мережах для оперативного та продуктивного обговорення робочих питань, використовувати дискусійні методи навчання, які сприяють міжособистісній комунікації та соціалізації здобувачів, надавати перевагу мультимедійним засобів комунікації над виключно текстовими форматами, демонструвати доброзичливість та

толерантність без зниження вимог до академічної успішності та гнучкий підхід до організації дистанційного курсу відповідно до потреб учасників освітнього процесу.

В системі дистанційного навчання за умов віддаленого доступу ускладнений контроль за діями та знаннями здобувачів, тому зростає значення самостійної роботи та мотивації. Провідними мотивами самостійної діяльності здобувачів можуть виступати навчально-пізнавальні та професійні мотиви, конкретними стимулами можуть бути інтереси, відповідальність, необхідність здати залік або іспит тощо. Мотивація з різним змістовим наповненням впливає на якість навчальної діяльності по-різному. Процесу самостійної роботи можуть перешкоджати такі психологічні труднощі, як брак досвіду самостійного навчання, недостатній рівень вольової саморегуляції, а також вплив групових установок.

Для формування мотивації здобувачів в процесі дистанційного навчання можна запропонувати в більшій мірі пов'язувати навчальний матеріал з реальними життєвими ситуаціями та професійними перспективами, надавати здобувачам можливості обирати теми або формати виконання завдань, використовувати ігрові методи та елементи гейміфікації, використовувати інтерактивні технології, організовувати дискусії, дебати, командні проєкти, чітко визначати цілі та очікувані результати навчання, врахувати особистісні особливості здобувачів, надавати підтримку та мотивацію через консультації та менторство, а також мінімізувати стрес завдяки раціональному розподілу навчального навантаження.

Таким чином, врахування таких основних психолого-педагогічних чинників успішного дистанційного навчання як розвиток мотивації та формування рефлексії у здобувачів освіти, ефективне комунікативне середовище дистанційного курсу, що сприяє якісному зворотному зв'язку та управлінню навчальним процесом, толерантність викладача та збереження психічного здоров'я учасників освітнього процесу набувають особливого значення.

Література:

1. Зінченко О. В. Психологічні умови ефективності дистанційного навчання під час війни. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2022. Випуск 13. С. 71–77.
2. Прибилова В. М. Проблеми та переваги дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України. *Проблеми сучасної освіти*. Вип. 4. 2017. С. 27–36.